

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ในด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท ด้านการให้และการจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ

1. คอเต็บ ประจำมัสยิดในกรุงเทพมหานคร จำนวน 164 คน
ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่
  1. ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก จำนวน 30 คน
  2. ครู โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก จำนวน 60 คน
  3. ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นมุสลิม ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตหนองจอก จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม มีจำนวน 2 ฉบับ
  - 1.1 แบบสอบถามสำหรับคอเต็บ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร
ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บ

1.2 แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ
 ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ 2 สอบถามการปฏิบัติหน้าที่ของคอเด็บที่มีต่อ
 การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม

2. แบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 3 ฉบับ

2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับคอเด็บ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ
 ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์
 ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตาม
 บทบาทของคอเด็บ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบ่งออกเป็น
 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคอเด็บ
 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา และการเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์
 ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.3 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครองนักเรียน แบ่งออกเป็น
 2 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การปฏิบัติหน้าที่ของคอเด็บที่เกี่ยวข้องกับ
 โรงเรียนประถมศึกษา

3. แบบสังเกตคอเด็บ มีจำนวน 1 ฉบับคือ
 แบบสังเกตคอเด็บ เพื่อใช้สังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของคอเด็บขณะ
 ที่อยู่ในมัสยิด

การวิเคราะห์ข้อมูล แยกวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือคอเด็บ และครู
 วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ได้จากคอเต็บ ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ได้จากคอเต็บ นำเสนอในลักษณะ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากของคอเต็บ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ สถานภาพส่วนตัวของคอเต็บ

1. การสมรส ส่วนใหญ่คอเต็บสมรสแล้ว และส่วนใหญ่มีบุตร 3-4 คน
2. อายุ คอเต็บส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป รองลงมามีอายุระหว่าง 41-45 ปี
3. ระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง ส่วนมากอยู่ในตำแหน่ง 11 ปีขึ้นไป และที่น้อยที่สุดคือ 2 ปี
4. สถานภาพทางการศึกษาสายสามัญ คอเต็บส่วนใหญ่มีความรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และการศึกษาสายสามัญสูงสุดคือ ปริญญาตรี
5. สถานภาพทางการศึกษาสายศาสนา ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นชานาวิยะห์(หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย) และการศึกษาสายศาสนาสูงสุดคือปริญญาตรี จากประเทศอียิปต์

บทบาทของคอเต็บด้านการสอนหนังสือ

ด้านการสอนหนังสือในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า คอเต็บส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าไปเป็นครู หรือ วิทยากรสอนหนังสือในโรงเรียนประถมศึกษา มีเป็นส่วนน้อยที่เข้าไปสอน และเข้าไปภาคเรียนละ 1 ครั้ง ส่วนเนื้อหาที่สอนนั้น เป็นเนื้อหาของวิชาจริยศึกษา เรื่องของศีลธรรม และการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

บทบาทในด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาทในชุมชน

ด้านการอบรมจริยธรรม พบว่าคอเต็บปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทนี้มากที่สุด โดยเฉพาะในการละหมาดวันศุกร์ จะมีนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน

ไปเข้าร่วมพิธีละหมาดด้วย นักเรียนก็จะได้ฟังคุตบะห์(บทเทศน์) ซึ่งถือเป็น การอบรมไปด้วย ได้ประโยชน์ในแง่ของการโน้มน้าวจิตใจให้มีคุณธรรมตาม หลักการของศาสนาอิสลามซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับ คนในสังคม ที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันได้

บทบาทด้านการให้ และจัดหาทุนการศึกษา

คอเต็บมีบทบาทในด้านการจัดหาทุนการศึกษาคือ เป็นผู้บริจาคทุน สำหรับการศึกษ และผู้ช่วยจัดหาทุนการศึกษาจากผู้ปกครอง และประชาชน ในท้องถิ่น รวมถึงการจัดงานเพื่อหารายได้เป็นทุนการศึกษา ตามลำดับ

การพิจารณาให้ทุนการศึกษานี้จะพิจารณาให้นักเรียนที่นับถือศาสนา อิสลาม และประเภทของทุนที่ต้องการให้มากที่สุดคือทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ที่ขาดแคลน โดยพิจารณาที่ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว รองลงมาคือ ผลการเรียน

บทบาทด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

บทบาทในด้านการบริการสังคมนี้ พบว่า คอเต็บมีบทบาทในด้านนี้ น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องการบริการเกี่ยวกับการให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ เพื่อ การจัดงานหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และ เพื่อพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนเท่านั้น แต่ทั้งนี้กิจกรรมดังที่กล่าวแล้วต้อง ไม่เป็นกิจกรรมที่ขัดต่อหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ รวมถึงปัญหา และอุปสรรคในการ ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในโรงเรียน ประถมศึกษาในชุมชน คอเต็บส่วนใหญ่มีความเห็นว่าปัจจุบันโรงเรียนประถม ศึกษาในชุมชนมุสลิมจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นมุสลิมยัง ไม่ดี ซึ่งมีเหตุผลต่าง ๆ ที่จะสรุปได้ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาจากผู้บริหารโรงเรียนไม่มีนโยบายที่เด่นชัดในการกำหนด ขอบเขตการบริหาร โดยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการ เรียนการสอน ในเมื่อชุมชนรอบข้างเป็นชุมชนมุสลิมก็ควรที่จะต้องมีการปรับ เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้อง กับความต้องการของ ท้องถิ่นเปิดโอกาสให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้เข้าไปมีส่วนร่วม ประชุมปรึกษาหารือ วางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ขัดต่อ

บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ต้องการให้นโยบายทางด้านการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญทางด้านศาสนาบ้างตามสมควร

2. ปัญหาจากตัวครู คือคณะครูในโรงเรียนขาดความสามัคคี ไม่มีการประสานงาน ปรึกษากันหรือกันเพื่อที่จะพยายามทำความเข้าใจในเรื่องหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อปฏิบัติตามหลักการต่างๆ ของแต่ละศาสนาได้

3. ผลจากการดำเนินงานในขั้นตอน การปฏิบัติตามนโยบายนั้น กำหนดเวลาที่ใช้ในการเรียนทางสามัญมากเกินไปมีการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนทำให้เด็กไม่มีเวลาพอที่จะเรียนวิชาทางด้านศาสนา เพราะเวลาส่วนใหญ่ไปทำกิจกรรมในโรงเรียนสามัญจึงมีข้อเสนอแนะคือ ให้มีหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม และกำหนดเนื้อหาวิชาแทรกไว้ในวิชาจริยศึกษา และให้เรียนควบคู่ไปกับเวลาเรียนปกติด้วย เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาให้กับการเรียนการสอนสายศาสนาที่มีเวลาไม่พอ

4. สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายลงอย่างรวดเร็วทำให้ทั้งมัสยิด โรงเรียน และผู้นำทางด้านศาสนาในชุมชนไม่สามารถที่จะหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนที่พยายามจะดำเนินชีวิตไปสู่การเป็นบุคคลที่ด้อยคุณภาพของสังคม

การปฏิบัติที่จะทำให้มัสยิด กับโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมีการประสานงานและร่วมมือกันในแง่ของการจัดการศึกษาให้กับเด็กมุสลิมให้ดีขึ้นนั้นขอเด็บส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันคือ

1. ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ที่มีทั้งบุคลากรของโรงเรียน และผู้นำในชุมชนตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานต่างๆ ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน

2. ต้องมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานมีการปรึกษาหารือกันระหว่างคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะไม่ขัดต่อบทบัญญัติของศาสนาจะไม่ได้ไม่เกิดปัญหา

3. โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม ครูผู้สอนทุกคนควรจะต้องรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นพื้นฐานบ้างพอสมควรเพื่อ

ที่จะทำให้การดำเนินงานด้านการเรียนการสอนเป็นไปโดยสะดวกและสามารถเข้าใจกันได้ง่ายขึ้น

4. เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีนับถือศาสนาอิสลามได้ชี้แจงในสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้จริงๆ เมื่อทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจกันแล้วความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะได้เป็นไปในทางที่ดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของคอเต็บในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษานั้นมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวคอเต็บเองที่ไม่ค่อยมีเวลา เพราะตำแหน่งคอเต็บเป็นตำแหน่งที่ไม่มีค่าตอบแทน จึงต้องไปประกอบอาชีพ การปฏิบัติหน้าที่จึงอาจจะกระทำไม่ได้ไม่เต็มที่

2. จากการที่โรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน จึงทำให้นักเรียนมีเวลาเรียนในวิชาศาสนาน้อยเกินไป

3. ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน ไม่มีเวลาที่นักเรียนจะเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเพราะต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัว

4. เมื่อคอเต็บให้การส่งสอนอบรมแก่เด็กแล้ว แต่ขาดแบบอย่างที่ดีจากพ่อแม่ เมื่ออบรมไปแล้วจึงไม่มีการขานรับ ทำให้คำสอนเกิดประสิทธิภาพน้อย

5. คนในชุมชนเกิดการขัดแย้งในเรื่องของการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นทั้งๆที่เป็นหลักธรรมที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนา ยากที่จะส่งสอนอบรม จึงทำให้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กรุ่นหลัง เข้าทำนองที่ว่า พูดยุติไม่เชื่อ ใช้ไม่ทำ สอนไม่ทำตาม

6. สิ่งแวดล้อม และสังคมที่เลวร้าย มีอบายมุขมากมายทำให้ผู้คนละเลยต่อบทบัญญัติทางศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการที่จะส่งสอนอบรม ทำให้ไม่สนใจคำตักเตือน บทเทศนาของผู้ที่ทำหน้าที่คอเต็บ ผลที่ตามมาคือบุคคลเหล่านี้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กในชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครองพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งของคอเต็บนี้เป็นการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องของศาสนา เป็นพิธีกรรมทางศาสนา ผู้ให้ข้อมูลจะไม่ทราบว่า

คอเต็บมีความสามารถอย่างไร จะเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน
ในโรงเรียนได้

2. ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนทุกวันนี้ยังเป็นไปในลักษณะ
ต่างคน ต่างอยู่ ต่างคนต่างทำงาน ยังไม่มีการประสานงานเพื่อให้เกิดการ
เชื่อมโยงในการร่วมมือกันทำงาน

3. โรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรอิสลามศึกษาใช้โดยตรง จึงยังไม่
สามารถกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนที่ชัดเจนได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานภาพส่วนตัวของคอเต็บ

ผู้วิจัยพบสิ่งที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้คือ พบว่าคอเต็บ
ส่วนใหญ่มีอายุมาก มีวุฒิการศึกษาสายสามัญต่ำ คือจบแค่ชั้น ป.4 แต่มี
วุฒิการศึกษาสายศาสนาที่ค่อนข้างสูง คอเต็บส่วนใหญ่เมื่อเรียนจบการ
ศึกษาสายสามัญชั้น ป.4แล้วก็จะมุ่งศึกษาต่อทางสายศาสนา เพราะใน
สังคมมุสลิมนั้น ถือว่าการเรียนเพื่อหาความรู้ทางด้านศาสนานั้นเป็นสิ่ง
ที่จำเป็นอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่มีเกียรติ และได้รับการยกย่องจากบุคคลโดย
ทั่วไปในวงการมุสลิม ทั้งยังเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลด้วยทั้งนี้
เพราะประชาชนชาวไทยมุสลิมถือว่าการศึกษาและการเรียนรู้หลักธรรม
ทางศาสนาอิสลามนั้นมีความสำคัญ และเป็นภารกิจอันจำเป็นอย่างยิ่งต่อ
การดำรงชีวิตของมุสลิมทุกคนเพราะในศาสนาอิสลามนั้น มีหลักการที่
ถือปฏิบัติแตกต่างไปจากศาสนาอื่น โดยการยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานเป็น
ธรรมนูญในการดำเนินชีวิต และในคัมภีร์อัลกุรอานได้บัญญัติหลักการต่าง ๆ
เกี่ยวกับการปฏิบัติทุกอย่างในชีวิตความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์ มุสลิมทุกคน
ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การประพฤติ
ปฏิบัติทุกอย่างในชีวิตประจำวันจะต้องยึดมั่นอยู่ในแบบแผนประการศาสนา
อิสลามจึงเป็น ระบบการดำเนินชีวิต เพราะเป็นทั้งศาสนา กฎหมาย
การปกครองศาสนาอิสลามมิได้แยกเรื่องของศาสนาออกจากชีวิตประจำวัน
กล่าวคือ ในทรรศนะของศาสนาอิสลามนั้นค่าของความเป็นคนผู้ศรัทธา
ในศาสนานั้นมีได้อยู่ที่ รูปร่างหน้าตา หรือทรัพย์สินเงินทองแต่อยู่ที่ความ

ยำเกรงต่อพระเจ้า นั่นก็คือการปฏิบัติตามคำบัญชาใช้ของพระองค์ และละเว้นข้อห้ามของพระองค์ การเรียนรู้เรื่องทีกล่าวมาแล้วทั้งหมดจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งกว่าการเรียนรู้ในโรงเรียน

ในการที่ประชาชนผู้ศรัทธาจะปฏิบัติตามคำบัญชาของพระเจ้าเป็นเจ้าได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในหลักการของศาสนาโดยให้เข้าใจว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องห้ามควรละเว้น และต้องรู้ว่าการปฏิบัติสิ่งใดจึงจะถูกลงโทษ นอกจากนี้ต้องเข้าใจอีกว่าสิ่งที่ปฏิบัตินั้นผิดหรือถูกอย่างไร ดังนั้นการที่จะให้เข้าใจสิ่งที่กล่าวนี้นี้ก็ต้องอาศัยการเรียนรู้จึงนับเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่คนส่วนใหญ่หันมาเรียนทางศาสนา ในปัจจุบันมีทุนการศึกษาทางด้านศาสนาปีละหลาย ๆ ทุน ประเทศที่นิยมไปกันมากคือประเทศอียิปต์ และซาอุดีอาระเบีย เมื่อสำเร็จกลับมาจะเป็นบุคคลที่สำคัญของชุมชน และได้รับการเคารพนับถืออย่างมากจากคนในสังคมมุสลิม

และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่มุสลิมไปศึกษาหาความรู้ทางด้านศาสนากันมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาในสมัยก่อนนั้นมุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตร เนื้อหา รูปภาพประกอบพิธีกรรมล้วนแต่เป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เกือบทั้งสิ้นซึ่งขัดกับวัฒนธรรมอิสลาม จึงมีผลทำให้ผู้ปกครองในสมัยนั้นไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนสายสามัญ เพราะเกรงว่าเด็กจะได้รับวัฒนธรรมไทยต่างๆ ที่ขัดกับหลักการสอน และการปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ดังที่ อัจฉรา บุญชู (2519) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อของศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธว่าเป็นไปในทิศทางต่างกัน หลักของศาสนาอิสลามเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก และจักรวาลและทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้าและจะดำเนินไปตามลิขิตของพระองค์แต่ศาสนาพุทธไม่เชื่อว่าโลกและจักรวาลพระเจ้าเป็นผู้สร้าง และไม่เชื่อว่าพระเจ้ามียุทธิพลเหนือทุกสิ่งในโลก และจักรวาล ประกอบกับการจัดการศึกษาในอดีต ซึ่งจัดการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา (พ.ศ. 2491-2503) นั้นมิได้จัดแยกไว้เป็นพิเศษ คือเมื่อถึงวิชาจริยศึกษา-ศีลธรรมเมื่อนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธสวดมนต์ กราบไหว้พระก็สมควรให้นักเรียนที่เป็นมุสลิมได้ประกอบศาสนกิจในส่วนของศาสนาตนเองด้วยเช่นกันและจากผลการวิจัยของวิรัช ลังประเสริฐ (2530) พบว่าผู้นำ

ชุมชนชาวไทยมุสลิมต้องการให้มีการใช้หลักสุตศาสนาอิสลามในโรงเรียน ที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม เพื่อผู้เรียนจะได้รับความรู้ในวิชาจริยศึกษา และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทต่างๆ

2.1 ด้านการสอนหนังสือ

จากการศึกษาบทบาทของคอเต็บด้านการสอนหนังสือ ผู้วิจัยพบข้อสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายคือ คอเต็บส่วนใหญ่ที่เข้ามาเป็นวิทยากรสอนหนังสือนั้นเข้ามาภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยวิชาที่สอนนั้นเป็นวิชาจริยศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และการที่คอเต็บเข้ามาเป็นวิทยากรสอนหนังสือภาคเรียนละ 1 ครั้งนี้ถือว่าคอเต็บยังมีบทบาทในด้านนี้น้อยมาก สมควรที่คอเต็บจะได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทนี้ให้มากกว่านี้เพราะโดยปกติแล้วเด็กไทยพุทธก็ได้เข้าวัดอยู่บ่อยๆ ได้ฟังได้รับการอบรมจากพระ และการเรียนการสอนในวิชาจริยศึกษานั้นเนื้อหาที่เน้นในเรื่องขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีของไทย เพราะฉะนั้นโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไทยมุสลิมก็สมควรที่จะจัดให้มีการสอนวิชาจริยศึกษาของวัฒนธรรมของอิสลามด้วยเช่นกัน ด้วยวิธีการเชิญคอเต็บซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา มาเป็นผู้สอนทำให้ได้หลักการดำเนินชีวิตที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงได้ โดยจัดการสอนให้กับนักเรียนที่เป็นมุสลิม สอนเป็นจำนวน 2 คาบ/สัปดาห์ซึ่งใกล้เคียงกับการสอนเรื่องพุทธศาสนาในหลักสูตรประถมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2.2 ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท

จากการศึกษาบทบาทของคอเต็บด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท ผู้วิจัยพบข้อสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายคือ คอเต็บส่วนใหญ่ มีหน้าที่ในการอบรมขณะอ่านคุตบะห์ในการละหมาดวันศุกร์มากที่สุดเพราะในหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลามนั้นการละหมาดวันศุกร์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่มุสลิมทุกคนที่เป็นชายต้องปฏิบัติ ถ้าการไปละหมาดแล้วไม่ฟังคุตบะห์ถือว่าไม่ได้ผลบุญครบถ้วนตามที่ศาสนากำหนดไว้ เรื่องที่คอเต็บอบรมในการอ่านคุตบะห์ส่วนใหญ่คอเต็บจะเน้นเรื่องการให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นคนมีจริยธรรม และคุณธรรม การเป็นคนดีในสังคมนั้นหมายถึง การเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เกิด

ประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้างทั้งในสังคมมุสลิม และสังคมของคนต่างศาสนาทั่วไปสำหรับการอบรมของคนในสังคมมุสลิมนั้นจะเป็นการอบรมเพื่อให้เรียนรู้ในหลักการของศาสนาอิสลาม และเน้นการปฏิบัติได้ถูกต้องอันเป็นบรรทัดฐานของสังคมด้วย เพราะฉะนั้นการปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาอิสลามจึงมีความจำเป็นมากกว่าความเป็นเพียงขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือนของไทยฉะนั้นการปฏิบัติตนของมุสลิมเมื่อได้รับการอบรมแล้วจึงมีความเคร่งครัดต่อคำสั่งสอนอบรมมากและในสังคมของมุสลิมทั่วโลกก็จะมีแนวการปฏิบัติที่เหมือนกัน

ในการเชิญคอเต็บเป็นวิทยากรให้ความรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นความรู้ที่คอเต็บให้จะมีส่วนช่วยเด็กมุสลิมที่อยู่ในสังคมไทยให้เป็นคนดี เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพที่สุจริตในสังคมมุสลิมและสังคมส่วนรวมได้ซึ่ง พัทยา สายหู (2524) กล่าวถึงการให้พระไทยสอนศีลธรรมเด็กว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัย สร้างสังคมให้แก่นักเรียน นักเรียนสมัยนี้อ่อนกว่าสมัยที่ครูเป็นพระและพระเป็นครูเพราะความรู้สมัยนี้เป็นความรู้ในเชิงวิชาการและวิชาชีพมากกว่าวิชาอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมและแนวทางความเป็นผู้มีศีลธรรมอีกทั้งครูในสมัยปัจจุบันก็ทักท้วงเอาว่าเด็กรู้แล้วทำได้แล้ว ไม่ต้องอบรมอะไรต่อไปอีกหันไปอบรมเน้นความรู้และฝึกนิสัยของการแข่งขันชิงดีชิงเด่นเอาชนะกันด้วยระบบการเรียนการสอนแข่งขันกันในวิชาหลักเพื่อที่จะนำไปประกอบอาชีพหรือเพื่อนำไปศึกษาต่อให้สูงขึ้น ดังนั้นหากให้คอเต็บเข้ามาอบรมบ่มนิสัยเด็กไทยมุสลิมในวิชาจริยศึกษา เช่นเดียวกับที่ให้พระสงฆ์ไทยในอดีตมาอบรมเด็กไทยพุทธในวิชาจริยศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยซึ่งประสบความสำเร็จในการอบรม สังคมไทยก็จะได้เยาวชนมุสลิมของชาติที่มีคุณธรรมตามหลักของศาสนาอิสลามสามารถอยู่ในสังคมเดียวกันกับสังคมมุสลิมและสังคมอื่นๆ ได้อย่างมีความสุข

2.3 ด้านการให้ และการจัดหาทุนการศึกษา

จากการศึกษาบทบาทของคอเต็บในด้านการให้ และการจัดหาทุนการศึกษาพบข้อสำคัญที่ควรจะนำมาอภิปรายคือ คอเต็บส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการช่วยจัดหาทุนการศึกษาโดยวิธีการเป็นตัวหลัก เป็นแกนนำในการขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนและคนในชุมชนมุสลิม และเกณฑ์ในเรื่องการ

พิจารณาทุนการศึกษาที่นับถือคอบเห็นว่าจะต้องพิจารณาจากนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามก่อนแล้วจึงพิจารณานักเรียนที่นับถือศาสนาอื่นการที่คอบเห็นต้องพิจารณาเช่นนี้เป็นเพราะคอบเห็นว่าจะชุมชนมุสลิมเป็นชุมชนเล็ก มีประชากรเป็นจำนวนน้อย เมื่อหน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในเรื่องของการจัดการศึกษาพิจารณาเรื่องการให้ทุนการศึกษา จึงทำให้มีโอกาสที่จะได้รับทุนการศึกษาน้อยกว่ากลุ่มคนอื่น ๆ ตามอัตราส่วน ตรงจุดนี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ทำให้คอบเห็นพิจารณาให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อทดแทนอัตราส่วนที่ขาดหายไป ฉะนั้นจึงจำเป็นที่คอบเห็น และบุคคลในชุมชนที่มีกำลังความสามารถพร้อมจะช่วยเหลือสนับสนุนและบริจาคเป็นทุนการศึกษา แก่เด็กไทยมุสลิม ประกอบกับหลักปฏิบัติประการหนึ่งของศาสนาอิสลามเน้นให้มีการช่วยเหลือและบริจาค(ซากาต)เพื่อนมุสลิมที่อยู่ในโลกเดียวกัน มีการแบ่งปันกัน เพื่อทุกคนจะได้มีความสุขบนโลกนี้ด้วยความเสมอภาคกัน จึงทำให้การทำหน้าที่แกนหลักในการหาทุนประสบความสำเร็จ

การบริจาคทรัพย์ในทางศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนต้องพึงปฏิบัติ การกระทำเช่นนี้เป็นกรกระทำให้มีฐานะดี ตระหนักถึงหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการกระจายความมั่งคั่งออกไปสู่กลุ่มชนและสังคม เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเหลือ ขจัดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างคนมีกับคนจนให้หมดสิ้นไปเป็นการลดทอนช่องว่างของสังคมดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมมุสลิมควรที่จะร่วมกันจัดหาทุนการศึกษา มุสลิมทุกคนควรที่จะเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังความคิด เพื่อช่วยเสริมสร้างกุลบุตรกุลธิดา และเยาวชนทุกคนทั่วไปให้มีสภาพเป็นผู้สมบูรณ์ชนและจะเป็นเครื่องขจัดความมืดมิดจากความโศกเศร้าให้กลับเป็นความสว่างและเจียบแหลมในด้านปัญญา ความคิดความมีสติสัมปชัญญะซึ่งถือว่าเป็นมรดกที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะตกอยู่ในตัวของทุกคน

ในสังคมของชาวไทยพุทธก็เช่นเดียวกัน พระสงฆ์มีบทบาททุก ๆ ด้านในการช่วยเหลือชุมชน บริจาคสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งการบริจาคเงินให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนไทยพุทธเช่นเดียวกับคอบเห็นซึ่งป็นผู้นำทางศาสนาอิสลาม นอกจากจะมีการบริจาคเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เป็นมุสลิมแล้ว ยังให้การสนับสนุนด้าน

การเงินเพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอีกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ วันพ่อ กิจกรรมวันประถมศึกษา การรณรงค์ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ โดยจะบริจาคเป็นสิ่งของ และเงินเพื่อซื้อของแจก และทำอาหารเลี้ยงนักเรียน

เพราะฉะนั้นโรงเรียนควรที่จะเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนกับโรงเรียนเพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่เป็นชาวไทยพุทธ หรือชุมชนที่เป็นชาวไทยมุสลิม

2.4 ด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากการวิจัยพบว่าคอเต็บส่วนใหญ่มีบทบาทในด้านการบริการสังคมมุสลิมในเรื่องการให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆรวมทั้งอาคารสถานที่ของมัสยิดเพื่อใช้ในการพิธีต่างๆ ในการให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ นี้ต้องเป็นงานพิธีที่เกี่ยวข้องกับงานของชาวมุสลิม เพราะส่วนใหญ่คนในชุมชนเป็นมุสลิม การที่โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนจะยืมอุปกรณ์เหล่านี้ก็น่าจะมีบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่โรงเรียนจะมีอุปกรณ์ที่ใช้ในงานต่างๆ ของโรงเรียนเองอยู่แล้ว และอีกประการที่สำคัญในชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกันก็มักจะมีสิ่งเหล่านี้เป็นของตนเองอยู่แล้ว เช่นกันจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องยืม และในทางปฏิบัติถ้าชุมชนอื่นที่ไม่ใช่มุสลิมมายืมนั้นก็ไม่สามารถที่จะให้ยืมได้ เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องของการนำภาชนะไปใส่อาหาร สังคมไทยพุทธกับไทยมุสลิมมีวัฒนธรรมในเรื่องการรับประทานอาหารที่แตกต่างกันจึงเหมือนเป็นสิ่งกีดกันที่ทำให้ไม่สามารถที่จะเอื้อเฟื้อในเรื่องเหล่านี้ได้ เพราะฉะนั้นจึงทำให้บทบาทของคอเต็บในด้านนี้มีน้อยมากจะมีบ้างก็เป็นเพียง การให้ยืมสถานที่บริเวณมัสยิดเพื่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่ไม่ขัดต่อหลักปฏิบัติและข้อห้ามของศาสนาเท่านั้น

สามารถ วงศ์เสงี่ยม (2539) กล่าวว่าในโลกของเรานี้มีสถานที่สำหรับมนุษย์ทั่วไปมากมายหลายแห่ง บางแห่งก็เป็นสถานที่ที่จะนำไปสู่ความดีสู่ความสุข ความสงบ บางแห่งก็เป็นสถานที่ที่จะนำไปสู่อบายมุขบางแห่งก็เป็นสถานที่สำหรับชุมนุมกีฬา และพักผ่อนหย่อนใจในบรรดาสถานที่ต่างๆ เหล่านี้มัสยิดก็เป็นสถานที่หนึ่งที่ดียิ่งในชุมชนมุสลิม ตั้งแต่อดีตกาลนับเป็นพันๆ ปีแล้ว

มัสยิดถูกใช้เป็นจุดศูนย์กลางแห่งความสามัคคีของชาวมุสลิม เป็นจุดศูนย์กลางแห่งการศึกษาอบรมในด้านวิทยาการต่างๆ ตลอดจนกิจการสังคมสงเคราะห์ ในปัจจุบันมัสยิดก็ควรจัดให้มีแหล่งค้นคว้าทางวิทยาการทั้งด้านสามัญ และด้านศาสนา เช่น จัดให้มีห้องสมุดเพื่อใช้ประโยชน์ในการค้นคว้าหาความรู้สำหรับประชาชนในชุมชนมุสลิมทุกคน รวมถึงนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อจะได้รับความรู้ที่ได้จากมัสยิดซึ่งนอกเหนือไปจากความรู้สามัญจากโรงเรียน และจะได้สามารถนำความรู้เหล่านี้มาผสมผสานกัน แล้วนำไปใช้ต่อไป

3. ปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บ

สรุปประเด็นปัญหา และอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่างๆ ด้านคือปัญหาเรื่องของเวลา เพราะคอเต็บต้องไปประกอบอาชีพ ต้องทำงานจึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตามที่ได้รับเชิญมาได้อย่างเต็มที่ด้วยเหตุผลที่ว่าคอเต็บเป็นผู้นำทางศาสนาที่ถือว่าไม่ใช่นักบวช เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปจึงต้องมีอาชีพเพื่อทำงานเลี้ยงดูและรับผิดชอบครอบครัว จึงทำให้คอเต็บไม่สามารถทุ่มเทเวลาให้กับโรงเรียนได้ทั้งหมด ซึ่งต่างจากพระสงฆ์ในศาสนาพุทธที่ถือว่าเป็นนักบวช หรือ สมณเพศ และต้องอยู่ประจำที่วัดใช้เวลาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ในเรื่องของหลักธรรมทางพุทธศาสนา จึงมีเวลาเพียงพอ และสามารถแบ่งเวลาให้กับโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนได้

แนวทางการแก้ปัญหาเรื่องคอเต็บไม่มีเวลา กระทำได้ดังนี้

3.1 มีค่าตอบแทนให้เมื่อได้รับเชิญมาเป็นผู้อบรม หรือผู้สอน เพราะจะได้เป็นการช่วยเหลือให้คอเต็บมีรายได้ เพราะยังมีคอเต็บอีกหลายคนที่ยังไม่มีงานประจำที่จะทำให้มีรายได้ขึ้นมา

3.2 สำหรับเรื่องความขัดแย้งในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน และช่องว่างระหว่าง ครู โรงเรียน กับผู้ปกครองเด็กมุสลิม ซึ่งสาเหตุหลักมาจากอคติชน เกิดจากความไม่รู้หรือรู้ผิด ซึ่งควรแก้ไขโดยวิธีการให้ความรู้ และจัดประสบการณ์แก่บุคลากรของโรงเรียน โดยถือเป็นหน้าที่ของงาน

3.3 ในเรื่องของการพัฒนาวิชาชีพก็เช่นเดียวกับการอบรมวิชาการอื่นๆ ให้คอเต็บ หรือชุมชนมุสลิมเข้ามาร่วมรับรู้ และตัดสินใจในการ

จัดดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

3.4 หน่วยงานระดับสูงควรมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับสังคมไทยมุสลิม

4. ความแตกต่างของบทบาทและหน้าที่ระหว่างคอเต็บกับพระสงฆ์

4.1 บทบาทของคอเต็บคล้ายกับพระสงฆ์ของไทย แต่คอเต็บเข้ามามีบทบาทต่อโรงเรียนประถมศึกษาน้อยกว่าพระ เหตุผลคือ

4.1.1 โรงเรียนยังไม่รู้ ยังไม่เข้าใจหลักการ รายละเอียดของศาสนาอิสลามโดยเฉพาะเรื่องของคอเต็บดีพอ ไม่รู้ว่าคอเต็บมีความรู้ ความสามารถประเภทใดบ้างที่จะให้แก่โรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนเชิญคอเต็บมาเป็นครูช่วยสอนและอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนในวิชาจริยศึกษา น้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่าคอเต็บเข้ามาเป็นวิทยากรสอนหนังสือ ในโรงเรียนเพียงภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือจำนวน 2 คาบเท่านั้นและโดยมากเป็นการเชิญมาเพื่อให้ความรู้กว้างๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ไม่ใช่ด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา หรืออบรมทางจริยะอย่างจริงจัง

4.1.2 ในเรื่องของหลักสูตรของไทยยังเน้นในเรื่องของ ข้อความรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยโดยเฉพาะในวิชาจริยศึกษา มุ่งเน้นการสอนในเรื่องของจริยศึกษาแบบของไทย ซึ่งยังไม่เปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้คอเต็บเข้ามาร่วมวางแผนการสอนสอดแทรกเนื้อหาได้ ดังนั้นโอกาสที่คอเต็บซึ่งเป็นผู้สอนขนบธรรมเนียมประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่จะเข้ามามีบทบาทในการสอนในแบบของไทยจึงเป็นไปได้ยาก เนื้อหา หลักการสอนและเรื่องราวต่างๆ ไม่ตอบรับกันเพราะฉะนั้นโอกาสที่จะเข้ามาช่วยสอนจึงเป็นไปได้ยาก

4.2 คอเต็บมีบทบาทและหน้าที่คล้ายคลึงกับพระสงฆ์ในศาสนาพุทธ แต่ในทางปฏิบัติพบว่าคอเต็บทำหน้าที่ต่างจากพระสงฆ์ ในขณะที่พระสงฆ์มีหน้าที่อบรมสั่งสอน แต่การอบรมนั้นเป็นไปในลักษณะพูดโน้มน้าวให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม โดยให้อิสระแก่ผู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนเหล่านั้นที่จะนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนไปปฏิบัติเอง รู้ผิดรู้ชอบด้วยตนเอง แต่ในทางศาสนาอิสลามคอเต็บซึ่งทำหน้าที่คล้ายคลึงกับพระสงฆ์จะมีกระบวนการอบรมที่แตกต่างจากของพระสงฆ์โดยที่คอเต็บนั้นถือว่าการอบรมสั่งสอน ตลอดจนการดูแลติดตาม

ให้คนปฏิบัติตามคำสั่งสอนนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญ เมื่อทุกคนผ่านการอบรมจาก คอเต็บแล้วต้องนำไปปฏิบัติด้วย เพราะศาสนาอิสลามถือว่าศาสนาเป็นกฎหมาย ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด คอเต็บนั้นนอกจากจะมีหน้าที่ในการอบรม เองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบความประพฤติ การปฏิบัติตนของ มุสลิมที่ได้อบรมไปแล้ว หากมุสลิมคนใดไม่ปฏิบัติตามหลักของศาสนาที่ได้ เรียนรู้ หรืออบรมไปแล้ว ก็จะเป็นเรื่องใหญ่ และจะถูกลงโทษด้วยวิธีการ ที่คนเหล่านั้นจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมมุสลิมได้อย่างปกติสุข

ดังนั้นอิทธิพลในการควบคุมความประพฤติและการปฏิบัติตนกับคนใน สังคมของคอเต็บ และพระสงฆ์จะไม่เหมือนกัน

4.3 เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคอเต็บ พระสงฆ์ และ โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน

4.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับโรงเรียน ประถมศึกษานั้นจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ด้วยเหตุผลดังนี้

4.3.1.1 ในสังคมของโรงเรียนประถมศึกษา ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธจึงทำให้มีความเข้าใจที่เป็นพื้นฐาน ในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ใน สังคมที่เหมือนกัน

4.3.1.2 เรื่องของหลักสูตรการเรียนการสอน ก็เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องเนื้อหาที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบของ ไทยกิจกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นไปในลักษณะที่เหมือนกัน และคล้ายตามกัน ไปได้

4.3.1.3 กฎข้อปฏิบัติต่างๆ และการควบคุม ความประพฤติ ในเรื่องการศึกษาปฏิบัติตนในสังคมของนักเรียนมีความยืดหยุ่นมากกว่า การปฏิบัติตนในสังคมมุสลิม รูปแบบของสังคมในโรงเรียนจะเป็นไปในลักษณะที่ เหมือนกัน

4.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคอเต็บกับโรงเรียนประถมศึกษา นั้นจะมีลักษณะความสัมพันธ์ที่ยังไม่ใกล้ชิดกันมากนัก ด้วยเหตุผลดังนี้คือ

4.3.2.1 ในเรื่องของการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีครูน้อยมากที่นับถือศาสนาอิสลาม ในเมื่อมีแนวความเชื่อ ความคิด การปฏิบัติ

ที่แตกต่างกัน รวมไปถึงหลักสูตรการเรียนการสอนที่ภาพรวมส่วนใหญ่เป็นแบบของไทยจึงเป็นเหมือนมีข้อจำกัดที่จะทำให้ความสัมพันธ์ของคอเต็บกับโรงเรียนมีความใกล้ชิดกันน้อยกว่าของชาวไทยพุทธ

4.3.2.2 คอเต็บมีข้อห้ามและข้อจำกัดในเรื่องของข้อปฏิบัติต่างๆ ตามหลักการของศาสนา และต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจึงทำให้ความสัมพันธ์กับโรงเรียนมีน้อยในกรณีเช่นโรงเรียนมีการจัดงานรื่นเริงมีดนตรี มีการเต้นรำ มีมหรสพ ภาพยนตร์ คอเต็บก็ไม่สามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ การจัดงานนี้ได้เพราะบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในลักษณะที่สำรวม อิสลามห้ามการจัดงานรื่นเริง ห้ามการแต่งกายที่ไม่สุภาพ ไม่มีมิดชิด เพราะการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามนั้นศาสนาได้บัญญัติไว้แล้วคือต้องแต่งกายให้มิดชิด ต้องคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้กิจกรรมในโรงเรียนที่คอเต็บไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ คือการไปร่วมพิธีไหว้ครูซึ่งต้องมีการจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย มีการกราบไหว้ มีการท่องบทสวดมนต์ ลักษณะการกราบไหว้ การสวดมนต์นี้เป็นสิ่งที่มุสลิมปฏิบัติไม่ได้อย่างเด็ดขาด หากผู้ใดปฏิบัติเช่นนี้จะถือว่าตกศาสนาคือหมดสภาพความเป็นมุสลิมทันที และจะต้องมีการกล่าวปฏิญาณตนเพื่อยอมรับนับถือศาสนาอิสลามใหม่อีกครั้ง และข้อจำกัดอีกอย่างคือข้อจำกัดในเรื่องการรับประทานอาหาร มุสลิมจะไม่รับประทานอาหารทุกประเภทที่ทำจากเนื้อหมู และการรับประทานเนื้อของสัตว์ใหญ่ เช่น วัว กระบือ คนที่จะเชือดสัตว์จะต้องเป็นมุสลิมเท่านั้น รวมไปถึงการประกอบหรือการปรุงอาหารก็เช่นเดียวกันจะต้องเป็นมุสลิมเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เป็นข้อจำกัดส่วนหนึ่งที่จะทำให้คอเต็บไม่สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น มีผลให้คอเต็บมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนน้อยลง แต่ในทางตรงกันข้ามสังคมของชาวพุทธสามารถที่จะปฏิบัติตน และวางตัวได้อย่างสบายๆไม่มีข้อห้าม และข้อจำกัดใดๆในเรื่องของการปฏิบัติตนจะมีก็แต่เพียงไม่ให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเอง และผู้อื่นเท่านั้นการที่ไม่มีข้อจำกัดเหล่านี้ จึงมีผลทำให้พระสงฆ์หรือวัดในชุมชนมีโอกาสใกล้ชิดกับโรงเรียนได้มากกว่า

4.4 เรื่องการบริการสังคมในชุมชน

ในทางพุทธศาสนา พระเป็นผู้ช่วยเหลือชุมชน เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของวัด เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้านโดยใช้วัดเป็นสถานที่รวมของคนในชุมชนนั้น และวัดก็เป็นสถานที่ที่ใช้จัดงานรื่นเริงบันเทิงต่าง ๆ ได้ในทางกลับกันมัสยิดเป็นสถานที่ที่มุสลิมใช้ทำพิธีละหมาดร่วมกัน ห้ามจัดงานรื่นเริง ร้องรำทำเพลง ห้ามดื่มสุรา ในอดีตนั้นมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ใช้ประชุมปรึกษาหารือ และตัดสินพิจารณาคดีความต่าง ๆ และในปัจจุบันความสำคัญของมัสยิดก็ยังคงเป็นเช่นนั้นแต่จะไม่ใช้มัสยิดเป็นสถานที่จัดงานบันเทิง รื่นเริง เหมือนกับวัดในพุทธศาสนา มัสยิดจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้าไปใช้ได้ ในลักษณะของงานพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามเท่านั้น เพราะถือวามัสยิดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม มัสยิดจึงไม่ใช่วัดบริการชุมชนในเชิงเดียวกับวัด เพราะฉะนั้นวัดกับมัสยิดจึงทำหน้าที่คนละบทบาท ในแต่ละสังคมของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า คอเด็บซึ่งเป็นตำแหน่งผู้นำทางศาสนาอิสลาม และถือว่เป็นตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นด้วย เริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาทแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งต้องคอยดูแลฝึกฝน อบรม หล่อหลอม ให้เด็กเหล่านี้เติบโตมาเป็นเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพ และคอเด็บเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะเข้าไปเป็นผู้อบรมสั่งสอนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิมในวิชาจริยศึกษาอย่างยิ่งดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะความคิดเห็นดังนี้

1. จากสภาพสังคมปัจจุบันมีปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากคนในสังคมมากมาย คนขาดจริยธรรม และคุณธรรม ขณะนี้สถาบันศาสนาอาจถือว่าเป็นสถาบันเดียวที่สามารถช่วยเหนี่ยวรั้งคนในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็สังคมไทยหรือสังคมมุสลิมให้สร้างปัญหาลดน้อยลงได้บ้าง จึงเห็นสมควรที่จะให้คอเด็บซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของศาสนาอิสลาม เข้าไปมีส่วนช่วยแก้ปัญหาตรงจุดนี้ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม โดยให้ทางโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรร่วมกันระหว่างชุมชนมุสลิม และโรงเรียนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเรียน

การสอนให้ยืดหยุ่นได้ และเป็นไปคามความต้องการของท้องถิ่น

2. ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีเด็กเป็นชาวมุสลิมจะต้องศึกษาให้ความสนใจต่อรายละเอียดของศาสนาอิสลาม ทำความเข้าใจกับผู้ที่ทำหน้าที่ต่างๆ โดยเฉพาะคอเต็บว่ามีความรู้ ความสามารถอะไรบ้างที่จะให้การสั่งสอน อบรมและให้คำแนะนำต่างๆ แก่นักเรียนอันจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง และทุกคนในชุมชนมุสลิม

3. มีการอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ครูในเรื่องของคอเต็บว่า เป็นใคร และมีความสำคัญต่อศาสนาอิสลามอย่างไร รวมถึงการมีบทบาทในสังคมมุสลิมที่โรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่อย่างไรบ้าง

ตำแหน่งคอเต็บถือว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญมาก เพราะจะต้องไปค้นคว้าหาความรู้จากตำรา และที่ต่างๆ ดูแลสอดส่องเรื่องความทุกข์สุขของคนในชุมชน และนำมาบอกกล่าว อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ในขณะที่อ่านคุตบะห์ จึงทำให้คอเต็บเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงถือได้ว่าคอเต็บเป็นบุคคลหนึ่งที่มีส่วนช่วยแก้ปัญหาในชุมชนได้เช่นกัน

ดังนั้นในฐานะที่โรงเรียนประถมศึกษา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ในชุมชนมุสลิมควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัด การเรียนการสอน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักการศรัทธา และหลักการปฏิบัติของศาสนาอิสลามทางผู้นำศาสนาอิสลามก็ควรพยายามแสวงหาความร่วมมือกับชุมชนโดยหาโอกาสทำความเข้าใจกับแนววิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชน กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่หรือโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อจะได้สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการช่วยเหลือกัน ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ดังที่กล่าวแล้วทั้ง โรงเรียนและผู้นำทางศาสนาอิสลามยังปฏิบัติอยู่น้อยมากถึงแม้ว่างานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะมีใช่เป็นงานหลักของโรงเรียน แต่ก็ เป็นงานที่จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยมุสลิมและโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือในโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน การขอการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อเป็นทุน

การศึกษาแก่นักเรียนรวมถึงการขอบริจาคเป็นสิ่งของ สื่อการเรียนการสอน
ต่างๆ จากผู้ปกครองและคนจากชุมชนมุสลิมเพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก
ให้กับครูที่จะนำไปใช้เป็นสื่อการสอนเพื่อพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพก่อให้เกิด
ประโยชน์แก่เด็กในสังคมนั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาบทบาทของคอบุติบในโรงเรียนประถมศึกษา
ในด้านอื่นๆ บ้างอาจจะเน้นเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่มีการเปิดโอกาสให้
นักเรียนเลือกลงเรียนรายวิชาต่างๆ โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับจริยธรรม
2. ศึกษาบทบาทของผู้นำทางศาสนาในตำแหน่งอื่นๆว่ามีบทบาท
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาอย่างไรบ้าง
3. ศึกษาปัญหาของผู้ที่ได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรในโรงเรียน
ประถมศึกษา
4. การพัฒนาโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ไทยมุสลิม
5. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับนักเรียนไทยมุสลิมและ
กลุ่มศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย